

Kansanäänestys EU:n perustuslaista?

MATTI KARI

Sopimus Euroopan unionin perustuslaista hyväksyttiin 10.7. 2004. Jo ennen sitä, mutta etenkin sen jälkeen, useissa maissa on vaadittu kansanäänestyksen järjestämistä perustuslain hyväksymiseksi. Monissa maissa kansanäänestyksestä on päätettykin. Yleensä se on tapahtunut erilaisista sisäpoliittisista syistä. Vain joissakin tapauksissa se liittyy itse perustuslain sisältöön ja silloinkin vain johonkin yksityiskohtaan. Suomessakin on vaadittu kansanäänestystä. Vaatijoiden mukaan EU:n uusi perustuslaki muuttaa EU:ta niin paljon, että kansalta pitää kysyä, voiko se hyväksyä tällä tavoin syntyvän uuden EU:n. Onko näin vai onko kansanäänestyksen vaatimisessa kysymys josta-kin muusta?

Uutta perussopimusta kutsutaan perustuslaiksi, mutta kaikki tietävät, että kysymys on vain vanhoja perustamissopimuksia vastaavasta jäsenmaiden välisestä sopimuksesta. Se tosin toimii toisin eli yhdistää kaikki aiemmat sopimukset ja on niitä huomattavasti yksinkertaisempi ja paremmin kirjoitettu. Kuitenkaan kysymyksessä ei ole EU:n perustuslaki missään aiemmasta poikkeavassa mielessä vaan EU:n toimivaltaa ja toimintaa koskeva perussopimus jäsenmaiden välillä. Se ei anna mitään uudenlaisia oikeuksia EU:lle, vaikka sen määräykset eräissä tapauksissa menevät kansallisten lainsäädäntöjen yli. Aivan samoin sovellettiin ja sovelletaan myös vanhoja perussopimuksia.

Kun perustuslakia tarkastelee

kansan eli tavallisten ihmisten kannalta, on vaikea nähdä, mitä sellaisia muutoksia olisi tulossa, jotka vaikuttaisivat kielteisesti tavallisiin ihmisiin. Ainakin sosiaalipolitiikan ja sosiaalisten oikeuksien kannalta tilanne on täysin päinvastainen. Eikä kukaan ole tuonut esiin mitään hälyttäviä muutoksia myöskään koulutus-, ympäristö-, työllisyys- tai talouspolitiikan alueilla. Toisaalta on usein korostettu, että uutta säännöstöä tarvitaan, koska kymmenen uuden jäsenmaan liittyminen unioniin edellyttää välttämättä uusia sääntöjä EU:n hallinnon ja toiminnan takaamiseksi. Nizzan sopimuksen säännön unioni toimii kankeasti.

Sosiaalipolitiikan alueella perustuslaki ei tuo mitään uutta toimivaltaa. Tässä suhteessa muutos tapahtui Amsterdamin sopimuksessa, joka hyväksyttiin vuonna 1997 ja tuli voimaan 1999. Silloin kansanäänestyksestä ei puhuttu, vaikka suuria toimivaltaisäyksiä hyväksyttiin monilla muillakin alueilla. Perustuslain palveluja koskeva uusi toimivalta-artikla, joka ulottuu myös sosiaali- ja terveystalouteen, voidaan katsoa uudeksi toimivallaksi, mutta toisaalta samansisältöinen palveludirektiivi on jo käsitelty, eli se on voitu antaa vanhalla toimivallalla.

Sosiaalipolitiikan alan ainoa varsinainen muutos on sosiaaliturvan koordinoitua koskevan toimivallan muuttuminen määränemistään perustavaksi. Tämä on kansalaisten kannalta hyvin tärkeä parannus, sillä yksimielisyyden perusteella lain-

säädännön tekeminen on liki mahdotonta 25 jäsenmaan välillä. Sosiaaliturvan koordinoitua antaa merkittäviä etuja kaikille maasta toiseen liikkuville ihmisille, joten on tärkeää, että lainsäädännön ajan tasalla pitäminen ja kehittäminen tehdään taas mahdolliseksi.

Perustuslakiin on myös lisätty perusoikeuskirja, jossa luetellaan kansalaisen oikeudet EU:ssa ja EU:n jäsenmaissa. Perustuslakiin lisättynä ne muodostavat kaikkia jäsenmaita sitovan lainsäädännön, jota tulkittaessa voidaan vedota myös tuomioistuihin. Tämä on valtava harppaus kansalaisten oikeuksien lisäämiseksi ja vahvistamiseksi EU:ssa.

Kansalaisten kannalta katsottuna EU:n perustuslaillinen sopimus parantaa nykytilannetta merkittävästi. EU:n tehokas toiminta, joka sekin on kansalaisten kannalta varmasti parempi asia kuin huonosti toimiva EU, onnistuu vain perustuslain hyväksymisen kautta. Yksinkertaisempi ja helpollisempi perustuslaki antaa oikeusvarmuutta ja on arvo sinänsä.

Tarvitaanko kansanäänestys?

Näyttää selvältä, että perustuslakiin ei sisälly sellaista uutta, jolla voisi perustella vaatimusta kansanäänestyksestä. Perustuslaki antaa päinvastoin kansalaisille uusia oikeuksia ja tekee EU:sta monin tavoin paremman kuin nykyinen. Miksi kansanäänestystä vaaditaan?

Ilmeisesti osa vaatijoista ei tunne koko perustuslakia, vaan vain vastustaa EU:ta, haluaa sil-

le vaikeuksia ja pelottelee perustuslailla. Toinen osa tuntee perustuslain ja tietää, ettei se tuo mitään vaarallista, mutta vaatii silti kansanäänestystä. Kysymys lienee tällöin pelkästä populismista ja/tai erilaisista sisäpoliittisista syistä. Tällaiset vaatijat pyrkivät pikemminkin pettämään kansaa kuin saamaan sille jotakin hyvää aikaan.

Oma ryhmänsä kansanäänestysten vaatijoita ovat varmaan sellaiset, jotka haluavat kansa-

laisille oikeuden sanoa uudelleen kantansa EU:sta ja Suomen jäsenyydestä siinä. He vain käyttävät perustuslakia koskevaa keskustelua perusteena tähän. Tällaisia vaatijoita ei tietenkään voi moitita. Voisi kuitenkin kysyä, eikö kansanäänestystä pitäisi vaatia oikein perustein.

Suomi on ollut pyöreästi kymmenen vuotta EU:ssa mukana. Se EU, johon liityimme, oli merkittävästi erilainen kuin nykyinen. Erityisesti kymmenen

uutta ja aiempia erilaisempaa jäsenmaata tekee EU:sta aivan toisen kuin se oli niitä ennen. Uudesta EU:sta voisi aivan hyvin kuvitella pidettävän kansanäänestys. Silloin kuitenkin ei tarvitsisi sotkea yhtä yksityiskohtaa, EU:n uutta perustuslakia, keskusteluun, vaan kysyttäisiin kansalta, haluammeko vielä olla EU:n jäseniä vai emme. Kyllä vai ei?

Työ tekijäänsä kiittää

KARI RAIVIO

Juha Siltala tekee monumentaalisia kirjoja. ”Suomalaisen ahdistuksen” ja ”Valkoisen äidin poikien” jälkeen on nyt ilmestynyt ”Työelämän huonontumisen lyhyt historia”. Mitä tahansa näistä lukeekin, on parasta istua tukevasti pöydän ääressä. Syy on niiden painavuudessa – eikä edes fyysisessä painavuudessa, vaan aineiston ja näkökulmien painavuudessa.

Kevyt Siltala ei ole koskaan ollut; kevyesti häntä ei voi sivuuttaa. Tuoreimmassa kirjassaan hän käsittelee oman työnsä myynnillä elävien ihmisten kuormituksen muutosta toisen maailmansodan jälkeisistä hyvinvointivaltioista maailmantalouteen. Kirja on analyysi palkkatyöläisen taloudellisesta tinkimisvarasta, poliittisesta vaikutusvallasta ja henkisestä liikkumistilasta, eli omasta työstä hyötymisestä, demokratiasta ja itsesäätelystä sekä siitä,

miten nämä asiat ovat muuttuneet ja muuttumassa. Ydinkysymys on, missä määrin palkkatyöläinen voi omalla työllään vaikuttaa omaan elämäntalouteensa eli tulla oman elämänsä subjektiksi.

Siltalan mukaan suomalaisen työehtoksen pontimena ovat olleet mielivallasta vapautuminen ja subjektuuden saavuttaminen. Elämä ostetaan omaksi ahkeruudella ja taidolla, ja minää rakennetaan työn avulla. Työelämässä halu olla subjekti ilmenee itsesäätelyn, esimerkiksi ennakoitavuuden ja valinnan vapauden, tavoitteluna ja oman reviirin luomisenä. Siltalan mukaan subjektin autonomian vastakohtina voisivat olla ajalehtiminen heittopussina ja sokea sopeutuminen.

Säällinen elämä demokratian takeena

Työn vaihtosuhde, säällinen elä-

Juha Siltala
Työelämän huonontumisen lyhyt historia
Muutokset hyvinvointivaltioiden ajasta globaaliin hyperkilpailuun
Keuruu: Otava, 2004
551 s.

mä, vertaisuus ja subjektius liittyvät kirjassa toisiinsa. ”Työn vaihtosuhde tarkoittaa sitä, paljonko täytyy tehdä ja millaisilla ehdoilla saadakseen säällisen elämän. Säällinen elämä tarkoittaa paitsi aineellisesti naapureihin verrattavaa elintasoa myös sitä, että työstä ’jää käteen’ tarpeeksi vapaa-aikaa ja vielä voimiakin, jotta vapaa-ajalla voisi ryhtyä tekemään jotakin vain omasta mielenkiinnosta”, Siltala kirjoittaa.

Hänen mukaansa demokraattinen yhteiskuntajärjestys ei on-